

עולים או פליטים?

ד"ר פנינה דולברג¹

מצב החירום באוקראינה הביא לגל של פליטים הנמלטים מאימת המלחמה עד יעבור זעם. מחנות מעבר הוקמו במדינות הסמוכות לאוקראינה ומדינות רבות באירופה מציעות לנמלטים סיוע ומקלט. ומה אצלנו? לצד המוני פעילים ומתנדבים שפועלים באופן אישי או מטעם ארגוני סיוע שונים, ישראל בעיקר נערכת לקבלת עשרות אלפי עולים, כלומר קליטה של זכאי חוק השבות.

נשאלות השאלות: האם אותם אלפי עולים פוטנציאליים תכננו לפני כמה שבועות להיות אזרחים ישראלים? להיות חלק מן החברה והתרבות הישראלית? ללמוד עברית? לחיות את חייהם בישראל? לגדל כאן את ילדיהם? לשרת בצה"ל? יתכן שכמה מהם אכן תכננו תוכניות כאלה אך סביר להניח שרובם לא, שהרי אפשרות זו התקיימה עבורם כבר מאז 1989 והם בחרו שלא לעשות זאת.

אותם עולים פוטנציאליים, אנשים שהינם זכאי חוק השבות (כלומר, צאצאים של לפחות סבא יהודי אחד או סבתא יהודייה אחת) הם אנשים שנמלטים ממצב חירום. האם יהיה הוגן לדרוש מהם להכריע כעת, במצב הקשה שבו הם נמצאים, אם הם רוצים להיות אזרחים ישראלים ולחיות בישראל? האם הם פנויים נפשית ורגשית להחלטות גורליות מעין אלו? אם יגיעו לישראל ויחליטו שמוקדם עבורם לקבל את ההחלטה על "עלייה", המשמעות עבורם תהיה הגעה כתיירים, כלומר הם יקבלו סיוע נמוך באופן משמעותי, אם בכלל. האם הוגן להעמיד אנשים במנוסה במצב כזה? ואם יגידו שהם עולים, ויעזבו אחר כך, ילעזזו על כך שהם רימו את המערכת.

ישראל היא מדינה שמרבית אוכלוסייתה היא עולים או צאצאי עולים. ידוע שחלק גדול מן העולים הגיעו אליה במהלך השנים בגלל גורמים "דוחפים" ממדינות המוצא שלהם ולא רק בגלל גורמים "מושכים" לישראל. במובן זה, העולים הפוטנציאליים מאוקראינה אינם שונים מעולים קודמים רבים. ובכל זאת, לאותם עולים פוטנציאליים מאוקראינה יש אפשרויות למצוא מקלט גם במדינות אחרות. אם עד כה הם בחרו שלא לעלות לישראל, למה שיעשו זאת דווקא עכשיו?

¹ ד"ר פנינה דולברג היא חברת סגל במחלקה לעבודה סוציאלית וחברת צוות המכון להגירה ושילוב חברתי במרכז האקדמי רופין. תחומי מחקרה המרכזיים הם הגירה ומהלך החיים. מחקריה עוסקים במשמעויות של תקופות החיים (צעירים, גיל הביניים וזקנים) בהקשר להגירה. תחום מחקר נוסף בו היא עוסקת הוא טיפול פורמלי ובלתי-פורמלי בזקנים.

ייתכן שזה הזמן לשנות את התפיסה הקיימת בישראל של "עולים או לא כלום" ולהושיט יד גם למי שאינו עולה. המעשה ההומניטרי, ההוגן, יהיה לתת לאותם 'נמלטים זכאי חוק השבות' לנוח מעט בישראל, להתאושש, לעבד את החוויות הקשות שעברו – ולא ללחוץ עליהם לקבל החלטות גורליות ברגעים כה קשים. קשה לנו, כמדינת המבוססת על עלייה, לחשוב על עצמנו כ'מחנה מעבר', או כמדינת מקלט זמנית ליהודים (או לצאצאיהם). אך התפיסות המקובלות של "עולים או לא כלום" נראות לא מתאימות כשהן מוצבות כתנאי לאנשים במנוסה.

יש בידינו אמצעים כלכליים וארגוניים המאפשרים לקבל אותם לתקופה של מנוחה והתאוששות, גם אם מדובר בפרקי זמן לא קצרים. הדבר יאלץ אותנו לחשוב מחדש על הסטטוס של אותם נמלטים, ועל עצם הרעיון של פליטים, יהודים ולא יהודים, בישראל. זהו נושא שמדינת ישראל מסרבת לדון בו ברצינות הראויה כבר שנים רבות. אולי מצבם הקשה של זכאי חוק השבות באוקראינה, ושל תושבי אוקראינה בכלל, הוא ההזדמנות לכך עבורנו. הגיע הזמן.

למאמרי דעה נוספים של חוקרות וחוקרי המכון להגירה:

[מלחמת רוסיה-אוקראינה וההגירה לישראל | רופין](#)

